

การขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพ
เพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

Study of Driven Health Sub-District Hospital to be Learning Organization for Health Improvement
which is Corresponding to the Establishment of ASEAN Economic Community

พนศธร อยู่ประเสริฐ

สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันเทคโนโลยีแห่งอยุธยา

109 หมู่ 5 ตำบลวัดตม อำเภพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000

โทรศัพท์ 035-713557-58 ต่อ 17 โทรศัพท์มือถือ 086-3290796 E-mail: thorn_y@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในการสร้างสุขภาพ เพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติกิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล กับการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามระดับการปฏิบัติเก็บและรวบรวมข้อมูลแบบเจาะจง จากประชากรทั้งหมด ซึ่งเป็นบุคลากรสาธารณสุขระดับปฏิบัติในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 16 อำเภอ จำนวน 1,226 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผลการวิจัยจากแบบสอบถามพบว่า

1. ระดับปฏิบัติของกิจกรรม การสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ในภาพรวมมีผลการปฏิบัติในระดับ ปานกลาง
2. ระดับการปฏิบัติการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลมีผลการปฏิบัติในระดับต่ำ
3. กิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลมีความสัมพันธ์ กับการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล โดยมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล องค์กรแห่งการเรียนรู้ การสร้างสุขภาพ

Abstract

Study of driven health sub-district Hospital to be learning organization for Health Improvement which is corresponding to the Establishment of ASEAN Economic Community. This Study had the objectives as follows:

1. To study the level of performance about the health improvement by health sub- district hospital
2. To study the level of administration about learning organization for health improvement by health sub-district hospital.
3. To study the relation between performance about health improvement by health village hospital and administration about learning organization for health improvement by health sub-district hospital

The research tools were the questionnaire, collection of specific data received from public health personnels, operation level, in Pranakornsriayutthaya Province, 16 Districts, and total 1,226 personnels.

Data analysis, perform by statistics, percentage value, average value, standard deviation, and regression

The result of questionnaire revealed that:

1. Level of performance about health improvement by health sub-district hospital, as a whole, the performance was in moderate level.
2. Level of administration about learning organization for health improvement by health sub-district hospital, the administration was in low level.
- 3 The performance about health improvement by health hospital had the relation with the administration about learning organization for health improvement by health village hospital had statistically significant at level.01

Keywords: Driven Health Hospital, Learning Organization, health Improvement

1. บทนำ

ในสังคมมีทรัพยากรที่สำคัญเป็นจำนวนมากและหลากหลายทั้งนี้รวมไปถึงธรรมชาติ วัสดุสิ่งก่อสร้าง โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่สำคัญที่สุด คือ องค์ความรู้ในการพัฒนาและพัฒนาคอนให้ มีคุณภาพเพื่อความคาดหวัง คือบุคลากรคุณภาพในการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรดังกล่าวให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ องค์ความรู้ในการสร้างสุขภาพ ซึ่งเป็นตัววัดความเจริญของชุมชนหรือท้องถิ่น ดังคำกล่าวที่ว่า “ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” การสร้างสุขภาพจึงเป็นเรื่องจำเป็นและควรพัฒนาความพร้อมกันทุกระดับ

ตั้งแต่รากฐานจนถึงระดับบนโดยการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างสุขภาพและขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพ มีความเป็นระบบที่มุ่งสู่การแก้ปัญหาสุขภาพที่ได้ผล และป้องกันปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านกิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล อาทิ กิจกรรมภายนอกของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล กิจกรรมภายในของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล กิจกรรมสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล อาทิ การจัดการคุณภาพองค์การแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ในองค์การแห่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้ และการพัฒนาคุณภาพที่เป็นเลิศ จึงควรมีการศึกษาการดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลแห่งการเรียนรู้ว่ามีผลการปฏิบัติได้ผลมากน้อยเพียงใด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติกิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลกับการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิดการวิจัยและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพ ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และจากนักทฤษฎีองค์การผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ เป็นฐานกรอบแนวคิดใหม่ โดยการทบทวนวรรณกรรม และข้อค้นพบทางการวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันระหว่างการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล กับกิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล โดยมีสาระเกี่ยวกับการสังเคราะห์ จากข้อค้นพบทางการวิจัย และการสร้างแนวคิดใหม่ โดยมีการศึกษาวิจัยในแนวทางเชิงปริมาณดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่สำคัญเกี่ยวกับองค์การและองค์การแห่งการเรียนรู้
2. การวิเคราะห์องค์การ
3. การสังเคราะห์กิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

4. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

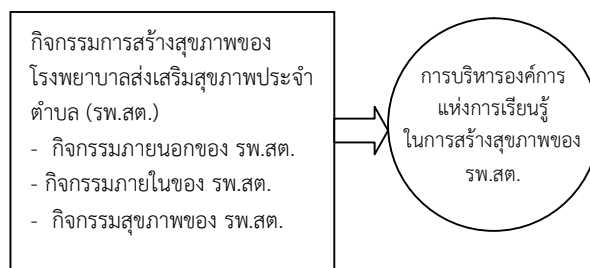
5. สรุปการสังเคราะห์กิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลจากคะแนนแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ

6. การสังเคราะห์แนวคิดการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพ

7. สรุปการสังเคราะห์แนวคิดการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพจากคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยมีการนำเสนอภาพกรอบแนวความคิดดังนี้

4. วิธีดำเนินงาน

การศึกษาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีการดำเนินการดังนี้

4.1 ประชากรการวิจัย

ประชากรการวิจัย ศึกษาเฉพาะจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยใช้ประชากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้งหมด จำนวน 1,226 คน ดังข้อมูลในตาราง

ตารางที่ 1 ประชากรการวิจัย

ลำดับที่	ประชากรการวิจัย	จำนวน (คน)
1	สาธารณสุขอำเภอ	16 คน
2	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล	206 คน
3	บุคลากรสาธารณสุขที่ประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล	462 คน
4	บุคลากรสาธารณสุขที่ประจำโรงพยาบาลชุมชน/ทั่วไป/ศูนย์ที่ติดตามประเมินผล การปฏิบัติงานของ รพ.สต.	160 คน
5	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ปฏิบัติงานใน รพ.สต.	382 คน
รวม		1,226 คน

4.2 เครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และรายได้ต่อเดือนของครอบครัว โดยมีลักษณะคำถามปลายเปิด (Open ended question) แบบให้เลือกรับ (check lists)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อสอบถามการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพด้านต่างๆ เป็น 2 ด้าน โดยมีลักษณะคำถามปลายเปิด (Open ended question) แบบให้เลือกรับ (check lists) ได้แก่

1. กิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.)
2. การบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.)

4.3 การรวบรวมข้อมูลวิจัย

1. กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย อำเภอต่างๆ 16 อำเภอ

2. กำหนดประชากรวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้งหมดจำนวน 1,226 คน

3. ข้อมูลเชิงปริมาณ

เมื่อได้กรอบความคิดใหม่ในการวิจัยแล้ว ได้นำข้อมูลมาจัดทำเพื่อให้ได้เครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพและนำไปเก็บข้อมูลจากประชากรผู้ให้ข้อมูลเพื่อพิสูจน์สมมติฐานการวิจัยที่กำหนดขึ้น

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอโดย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การทดสอบข้อสมมติฐาน โดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ การหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตาม โดยเลือกใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regressions) เนื่องจากมีตัวแปรอิสระ มากกว่า 1 ตัวแปร โดยมีการตั้งสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1. การดำเนินการกิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลมีการปฏิบัติในระดับต่ำ
2. การดำเนินการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล มีการปฏิบัติในระดับต่ำ
3. กิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลมีความสัมพันธ์กับการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

ค่าความหมายของคะแนนเฉลี่ย มีดังนี้

1. ระดับคะแนน 1.00 - 2.33 มีการปฏิบัติในกระดับต่ำ
 2. ระดับคะแนน 2.34 - 3.66 มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
 3. ระดับคะแนน 3.67 - 5.00 มีการปฏิบัติในระดับสูง
- สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามมีรายละเอียดของตัวแปรดังนี้
1. ตัวแปรอิสระ กิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) ประกอบด้วย
 - 1.1 กิจกรรมภายนอก ของ รพ.สต.
 - 1.2 กิจกรรมภายใน ของ รพ.สต.
 - 1.3 กิจกรรมสุขภาพของ รพ.สต.
 2. ตัวแปรตาม การบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) ประกอบด้วย
 - 2.1 การจัดการคุณภาพองค์การแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของ รพ.สต.
 - 2.2 การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของ รพ.สต.
 - 2.3 การจัดการความรู้ในการสร้างสุขภาพ ของ รพ.สต.

5. ผลการศึกษา

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังข้อมูลในตาราง ตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และจำนวนกลุ่มตัวอย่างของกิจกรรมการสร้างสุขภาพของ รพ.สต.

ข้อ	กิจกรรมการสร้างสุขภาพของ รพ.สต.	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	จำนวน
1.	กิจกรรมภายนอกของ รพ.สต.	3.76	0.70	1.00	5.00	1,149
2.	กิจกรรมภายในของ รพ.สต.	3.15	0.82	1.00	5.00	1,149
3.	กิจกรรมสุขภาพของ รพ.สต.	3.18	0.82	1.00	5.00	1,149
	รวมค่าเฉลี่ยกิจกรรมการสร้างสุขภาพของ รพ.สต.	3.36	0.78	1.00	5.00	1,149

จากตารางเมื่อพิจารณาจากค่ารวมของการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสาธารณสุขที่มีต่อกิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมมีการปฏิบัติในระดับปานกลางเท่ากับ 3.36

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และจำนวนกลุ่มตัวอย่างของการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพ

ข้อ	การบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ ฯ ของรพ.สต.	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	จำนวน
1.	การจัดการคุณภาพองค์กรแห่งการเรียนรู้ ฯ	1.94	0.74	1.00	5.00	1,149
2.	การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ฯ	2.15	0.73	1.00	5.00	1,149
3.	การจัดการความรู้ในองค์กรแห่งการเรียนรู้ ฯ	2.27	0.80	1.00	5.00	1,149
รวมค่าเฉลี่ยการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของ รพ.สต.		2.04	0.76	1.00	5.00	1,149

จากตาราง เมื่อพิจารณาค่ารวมของการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสาธารณสุขที่มีต่อการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของ รพ.สต. พบว่าค่าเฉลี่ยปฏิบัติในระดับต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.04

สำหรับเกณฑ์การวัดระดับการปฏิบัติกิจกรรมการสร้างสุขภาพของ รพ.สต. กับระดับการปฏิบัติการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของ รพ.สต. มีเกณฑ์การวัด ดังนี้

1. ระดับคะแนน 1.00-2.33 มีการปฏิบัติงานระดับต่ำ
2. ระดับคะแนน 1.00-2.33 มีการปฏิบัติงานระดับปานกลาง
3. ระดับคะแนน 1.00-2.33 มีการปฏิบัติงานระดับสูง

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรและระดับนัยสำคัญทางสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression)

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่าสัมประสิทธิ์	T	P-value
	คะแนนดิบ	คะแนนมาตรฐาน		
	B	Beta		
กิจกรรมภายนอก	.008382	.093	1.315	.1899
กิจกรรมภายใน	.015813	.211	3.111	.0022*
กิจกรรมสุขภาพ	.002776	.053	.718	.4739
ค่าคงที่	.607563	-	-3.213	.0016*
จำนวนตัวอย่าง	1,149			
R ²	.61825			
F	51.2055			
P-value	.01			

จากตาราง ค่าสัมประสิทธิ์ ของตัวแปรและระดับนัยสำคัญทางสถิติจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple regression) เมื่อพิจารณาค่า R² มีค่าเท่ากับ 0.61825 แสดงว่าสามารถอธิบายความ

แปรปรวนของการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ถึงร้อยละ 61.8 อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง

6. การอภิปรายผล

การศึกษาการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพมีกรอบการศึกษา คือ ระดับการปฏิบัติกิจกรรมการสร้างสุขภาพของ รพ.สต. กับระดับการปฏิบัติการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในการสร้างสุขภาพของ รพ.สต. และความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการสร้างสุขภาพของ รพ.สต. กับการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของ รพ.สต. ดังนี้

การศึกษากิจกรรมการสร้างสุขภาพของ รพ.สต.(ตารางที่ 2) มีผลการปฏิบัติระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย =3.36) เนื่องจากบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานใน รพ.สต. มีการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสุขภาพมีการศึกษาค่านิยม ความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม นำมาใช้กำหนดยุทธศาสตร์ การเข้าถึงชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Selzmick [4] ได้กล่าวถึงกรณีชีวิตอยู่รอดขององค์กรด้วยการแก้ปัญหา การปฏิบัติให้มีความสมดุลระหว่างโครงสร้าง เทคโนโลยี จุดมุ่งหมายขององค์กร โดยปรับปรุงสิ่งดังกล่าวให้สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมในชุมชน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและมีผลโดยตรงต่อประชาชน โดยเฉพาะกิจกรรมสุขภาพภายนอก รพ.สต. ได้รับความนิยมนับอันมาก เช่น แอโรบิก กีฬากลางแจ้ง และเดินวิ่งเพื่อสุขภาพกายและจิต เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญญาณี นาคพงษ์ [1] ได้ศึกษา “ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อศูนย์บริการผู้สูงอายุวัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่ากิจกรรมที่พบบ่อยที่สุด ได้แก่ กิจกรรมตรวจสุขภาพนันทนาการ และการออกกำลังกาย ส่วนกิจกรรมที่ใช้บริการน้อยที่สุดได้แก่ กิจกรรมเสริมรายได้ และกิจกรรมกายภาพบำบัด ซึ่ง รพ.สต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนสำหรับเพิ่มและขยายบริการดังกล่าวให้เพียงพอ

การศึกษาการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของ รพ.สต.(ตารางที่ 3) มีผลการปฏิบัติระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย=2.04) เนื่องจากผู้บริหารและบุคลากรที่ปฏิบัติยังขาดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพ รวมทั้งบุคลากรระดับปฏิบัติมีไม่เพียงพอ เฉลี่ย รพ.สต.แห่งละ 2-3 คน ซึ่งตามกรอบอัตรากำลังที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดอยู่ระหว่าง 5-7 คน และที่สำคัญการขาดแคลนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ในการขับเคลื่อนในการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งการแก้ปัญหาในเรื่องนี้ ผู้บริหาร หรือ ผู้นำองค์กร ควรใช้กลยุทธ์ในการนำองค์การภาครัฐ และภาคเอกชนที่อยู่ในชุมชนเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ หรือ ในรูปแบบเป็นองค์การมหาชน ทั้งนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะเรื่องนี้ไว้ในแนวทางเดียวกัน เมื่อ รพ.สต. สามารถจัดตั้ง อสม. ให้มาช่วยดำเนินการทางสาธารณสุขได้สำเร็จ และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์การบริหารฯ รพ.สต. อาจจะใช้แนวทางคล้ายคลึงกัน ซึ่งมีผลการวิจัยของอัญญา วงศ์ภัทรดี [2] ได้ศึกษา “ความสามารถในการดำเนินงานของ อสม. ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่” มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (p<0.05) และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการดำเนินงานของ อสม. คือ การได้รับการฝึกอบรมด้านการบริหาร และระดับการศึกษา และมีปัจจัยสนับสนุน คือ องค์ประกอบด้านงบประมาณ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการบริหารฯ รพ.สต. บุคลากรที่

มีส่วนร่วมต้องเรียนรู้ทั้งงานบริหาร และงานวิชาการ เพื่อขับเคลื่อน รพ.สต. ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพ เนื่องจากการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต เป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองได้เป็นกำลังสำคัญของชุมชนท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติ สอดคล้องกับวินัยสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของปีเตอร์ [5] ได้แก่วินัย 5 ประการ คือ (1) มุ่งสู่ความเป็นเลิศ (2) รูปแบบวิสัยทัศน์และมุมมองที่เปิดกว้าง (3) การสร้างและสานวิสัยทัศน์ (4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (5) ความคิดความเข้าใจเชิงระบบจะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญตามที่กล่าวไว้แล้ว ซึ่งผู้บริหารและบุคลากรที่ปฏิบัติต้องดำเนินการขับเคลื่อนให้ รพ.สต. เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อไป โดยยกระดับการปฏิบัติให้มีผลการปฏิบัติการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของ รพ.สต. ให้สูงขึ้น

กิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลมีความสัมพันธ์กับการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล R² มีค่าเท่ากับ 0.61825 สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 61.8 แสดงว่ากิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพกับการดำเนินกิจกรรมสร้างสุขภาพจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างสุขภาพให้กับประชาชน อย่างไรก็ตาม ถ้าจะให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ซึ่งจะต้องช่วยให้การขับเคลื่อนก้าวหน้ายิ่งขึ้น สอดคล้องกับ “Argyris [3] ได้กล่าวว่าการเรียนรู้ในองค์กรจะต้องมีแนวปฏิบัติร่วมกัน โดยผ่าน 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การเสาะแสวงหาและสร้างความรู้ ได้แก่ การพัฒนา การสรรคสร้างทักษะการหยั่งรู้ การสร้างความสัมพันธ์ 2) การเก็บรวบรวมและประมวลข้อมูลการเรียนรู้จากฐานข้อมูลเดิมนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ 3) การแบ่งปันความรู้แก่กัน เป็นการแบ่งปันสิ่งที่เรียนรู้มาถ่ายทอดการเรียนรู้ด้วยอาศัยกลไกต่าง ๆ ผ่านบุคคล เทคโนโลยีสารสนเทศแบบทางการหรือไม่เป็นทางการ 4) การประยุกต์ใช้ความรู้เป็นการขยายผลความรู้ แนวปฏิบัติ ฐานการณ์และบุคคลในกลุ่มหรือนอกกลุ่มทำให้เกิดผลเมื่อเกิดพลังร่วมกันจะสนองนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้

7. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพ เพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีข้อสรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังนี้

7.1 สรุปผลการวิจัย

มีข้อค้นพบสรุปได้ ดังนี้

กิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลมีการปฏิบัติระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 ประกอบด้วย กิจกรรมภายนอกของ รพ.สต. มีการปฏิบัติในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 กิจกรรมภายในของ รพ.สต. มีการปฏิบัติใน

ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 และกิจกรรมสุขภาพของ รพ.สต. มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18

การบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) มีการปฏิบัติระดับต่ำ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.04 ประกอบด้วยการจัดการคุณภาพขององค์กรแห่งการเรียนรู้ของ รพ.สต. มีการปฏิบัติในระดับต่ำ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.94 การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ รพ.สต. มีการปฏิบัติในระดับต่ำ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.15 และการจัดการความรู้ในองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ รพ.สต. มีการปฏิบัติในระดับต่ำ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.04

กิจกรรมการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลมีความสัมพันธ์กับการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในการสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีการนำผลการวิจัยและรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ ไปสู่การประยุกต์ใช้นั้นอาจกระทำได้ตามข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ในการนำผลการวิจัยไปสู่การประยุกต์ใช้นั้นจำเป็นต้องมีการวางแผนปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอน โดยแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดของกิจกรรม การเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน รวมทั้งต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงด้วย เพื่อใช้เป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงในขั้นตอนต่าง ๆ และใช้เป็นบรรทัดฐานในการประเมินผลหลังจากการเปลี่ยนแปลงเสร็จสิ้นลง

2. การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในเบื้องต้นอาจดัดทอน นำข้อค้นพบและปัจจัยสำคัญที่น่าจะเป็นจริงไปเปรียบเทียบกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นว่ามีความสอดคล้องต่อกัน โดยการขับเคลื่อน รพ.สต. ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพตามที่ได้ศึกษาไว้หรือไม่ ซึ่งการเรียนรู้สภาพการณ์โดยการเปรียบเทียบนี้จะทำให้เกิดความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การตัดสินใจที่มีความชัดเจน

3. การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้บางส่วน กล่าวคือ การดำเนินการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและโครงสร้างขององค์กรที่ขับเคลื่อน รพ.สต. ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพ ในภาพรวมนั้นสอดคล้องกับนโยบาย แต่ผู้บริหารบางท่านไม่เห็นความสำคัญซึ่งค่อนข้างกระทำได้ยาก ดังนั้น จึงอาจนำข้อค้นพบในส่วนของการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพไปพิจารณา ทบทวนและเตรียมการปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับการปรับปรุงโครงสร้างอย่างเป็นลำดับ

4. การนำผลของการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ทั้งในด้านภารกิจและการบริหารองค์กรนั้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงสภาพสังคม ปัจจัยสำคัญและองค์ประกอบอื่นที่เป็นเงื่อนไขภายในองค์กรไปพร้อมกันด้วย ได้แก่ ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยม ที่อยู่ในองค์กร ซึ่งหากพิจารณาเงื่อนไขเหล่านี้ร่วมด้วยอาจมีการนำรูปแบบที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปสู่การปรับปรุง หรือ สร้างรูปแบบที่มีความแตกต่างกันเพื่อเปรียบเทียบเชิงซ้อนกับสภาพปัจจุบันทำให้การ

นำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเป็นไปด้วยความสอดคล้องและเหมาะสมกับความเป็นจริงยิ่งขึ้น

5. ในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงตามข้อค้นพบ หรือ ตัวแบบจำเป็นต้องสร้างช่องทางและกลไกสำหรับการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน โดยจัดให้อยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการ หรือ คณะทำงานร่วมที่มาจากกลุ่มตัวแทนประชาชน องค์กรและเครือข่ายที่ไม่แสวงหาผลประโยชน์ รวมทั้งภาคเอกชน เพื่อร่วมกันผลักดันและประเมินผลการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะช่วยให้ผลของการเปลี่ยนแปลงเป็นประโยชน์ต่อ รพ.สต. อย่างแท้จริง หรืออาจจัดให้มีการกำหนดรูปแบบ องค์กร หรือ กลไกภาคประชาชนเพิ่มเติมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชนในการดำเนินการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างมีคุณภาพ และทำให้เกิดการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในประเทศและระดับอาเซียนในที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากการพิจารณาข้อจำกัด และประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติมจากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นข้อเสนอแนะในการจัดทำวิจัยต่อเนื่องได้ ดังนี้

1. ตัวแปรในกรอบแนวคิดเรื่องการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในการสร้างสุขภาพนั้นควรมีการเพิ่มตัวแปรเรื่องสภาพแวดล้อมภายนอกของ รพ.สต. เช่น ปัจจัยที่อยู่ภายนอก ที่ส่งผลถึงศักยภาพในการขับเคลื่อน รพ.สต. และความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

2. ในการวิจัยครั้งนี้ได้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรสาธารณสุขในระดับปฏิบัติเท่านั้น ควรนำกรอบแนวคิดการขับเคลื่อน รพ.สต. ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพไปใช้กับกลุ่มผู้บริหารระดับสูงของจังหวัด กระทรวง ทบวงกรม เพื่อยืนยันความเชื่อถือได้ของกรอบแนวคิดดังกล่าวที่พัฒนาขึ้น

3. ควรมีการนำกรอบแนวคิดการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) เพื่อทดสอบว่าปัจจัยการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพของ รพ.สต. โดยมีอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมต่อการขับเคลื่อนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการสร้างสุขภาพเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

8. กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ได้ด้วยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากหลายท่าน ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมถึงบุคลากรสาธารณสุขของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทุกท่านที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสูงในการศึกษาวิจัยจนประสบความสำเร็จในที่สุด

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.มัทวาท สุวรรณเรือง อธิการบดีสถานเทคโนโลยีแห่งโยธยา รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณาจารย์ ตลอดจนญาติมิตร ครอบครัว ที่ได้ให้ความกรุณาชี้แนะให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ เอื้อเพื่ออำนวยความสะดวกและให้ความ

ช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอดจนการวิจัยเสร็จสมบูรณ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายทุกประการ

ท้ายที่สุดผู้ศึกษาวิจัยต้องขอขอบพระคุณอาจารย์ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้บรรณาธิการ(Peer review) ให้คำแนะนำตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องบทความวิจัยให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ ครบถ้วน จนกระทั่งสามารถเผยแพร่ใน Proceedings ได้อย่างมีคุณภาพ

9. การอ้างอิง

- [1] ญาณิ นาคพงษ์,ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อศูนย์บริการผู้สูงอายุวัดสุวรรณดาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต นครปฐม, มหาวิทยาลัยมหิดล,2542
- [2] อัญชานา วงศ์ภัทรดี,ความสามารถในการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์,วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต นครปฐม,มหาลัทยมหิดล,2536
- [3] Argyris c. organizationl Learning: A Theory of Action Perspective: Har Vard University. (n.p.),1997.
- [4] P.Selzwick.Leadership in Adminnistration Evanstion: Illinois,USA,1957.
- [5] Seng PM. The Fifth Disclipie-the Art & Practies of the Learning organization. Mitsloan School of Mangement: New York, USA, 1990.